

deskundige personen bestaande, Staatscommissiën, waarvan de eerste ten vorigen jare in het leven werd geroepen, praktisch uitvoerbare maatregelen zullen tot stand komen, en wijders dat de Volksvertegenwoordiging ook in deze bereid zal worden bevonden, om, voor zoover aan die maatregelen reeds in tijd van vrede uitvoering moet gegeven worden, de daartoe vereischte gelden toe te staan.

Dit in aanmerking nemende, heeft de ondergeteekende gemeend te mogen verklaren, dat na het tot stand komen van evengenoemde maatregelen de verdedigbaarheid van de Stelling van Amsterdam uit dit oogpunt genoegzaam verzekerd zal mogen worden geacht.

Het snoeien van de tot de vestingwerken behorende of op andere Rijks militaire gronden aanwezige beplantingen is opgedragen aan de aannemers van het onderhoud of aan de boomkwekers door wie de beplantingen zijn aangelegd en moet, volgens de bepalingen van de betrekkelijke overeenkomsten, geschieden door ervaren boomsnoeiers.

Het afkomend hout blijft, voor zoover dit, met het oog op het veelal kostbare transport, geen waarde voor het Rijk mocht hebben, ter beschikking van den aannemer.

In den regel worden alleen die grachten van verdedigingswerken geregeld jaarlijks schoongemaakt, welke als aanvoeren voor inundatiewater bestemd zijn of die voor de scheepvaart opengesteld zijn en die aan schouw van waterschappen zijn onderworpen.

De grachten die alleen als hindernis dienst doen, worden slechts zooveel schoongemaakt als de belangen van de verdediging eischen, omdat de kosten van het schoonhouden veel hoger zijn dan het voordeel dat er van zou mogen worden verwacht. Omtrent achteruitgang van de visscherij zijn geene klachten bekend; daarentegen zijn bij enkele in 1898 gehouden verpachtingen hogere pachtsommen gehouden dan vroeger.

's Gravenhage, 22 Januari 1902.

De Minister van Oorlog,
J. W. BERGANSIUS.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 23 Januari 1902.

VAN NIEROP.

VAN ALPHEN.

MEINESZ.

T HOOFT.

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJE.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPOORTEURS over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk IX der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1902. (2)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Ter beantwoording van het Voorloopig Verslag over het IXde Hoofdstuk der Staatsbegrooting voor 1902 heeft de ondergeteekende de eer het volgende mede te deelen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. *Financieel beleid.* De belangrijke verhooging van het eindeijfer van deze begrooting is grootendeels veroorzaakt door de betaling van de koopsom van de Grand Central Belge spoor-

wegen, ingevolge de wet van 2 April 1898 (*Staatsblad* n°. 81), eene betaling waardoor de Staat wordt ontheven van het vergoeden aan België van de rente van 3 pct. (sedert 1 Januari 1897) van de koopsom van bedoelde spoorwegen.

De ondergeteekende hoopt de verwachting niet te zullen beschamen, door verschillende leden met welwillendheid te zijnen aanzien geuit, dat door hem bij het, op het voetspoor van zijnen ambtsvoorganger, bevorderen van openbare werken, met beleid gehandeld en gepaste zuinigheid betracht zal worden.

Ook zal het zijn streven zijn bij den klimmenden immers meer en meer georganiseerden drang van ambtenaren tot lotsverbetering, met de gevolgen daarvan voor de schatkist rekening te houden.

§ 2. *Behandeling van wetsontwerpen tot onteigening.* Vermits in de Memorie van Toelichting tot de ontwerpen van wet, houdende verklaring van het algemeen nut eener onteigening, de daartegen ingebrachte bezwaren zullen worden opgegeven, zullen ook de bezwaren worden vermeld door lagere besturen op grond eener keur of politieverordening geuit.

§ 3. *Afschaffing van tollén.* De ondergeteekende vreest, dat door opheffing van den in het Voorloopig Verslag aangegeven viciëusen toestand, nog bedenkelijker toestanden in het leven zullen worden geroepen. Consequente toepassing van tolvrjdom, oogenschijnlijk in het belang van het verkeer, zou weldra blijken aan dit belang niet bevorderlijk te zijn. De aanleg van nieuwe wegen en kanalen, voor landbouw en nijverheid in onderscheidene deelen des lands zoozeer gewenscht, zal worden uitgesteld of geheel belet, indien er voortaan algemeen van zou moeten worden afgezien, om de uitgaven voor rente en amortisatie der daarvoor noodige kapitalen, zij het ook maar gedeeltelijk door tolheffing, te bestrijden.

IIde AFDEELING.

Droogmaking Zuiderzee. Hangende het nader onderzoek, dat omtrent het ontwerp der afsluiting en gedeeltelijke inpoldering van de Zuiderzee wordt ingesteld, meent de ondergeteekende zich te mogen onthouden van eenige beschouwing omtrent deze zaak.

Droogmaking Lauwerzee. Het nader overleg tusschen de provinciën Friesland en Groningen omtrent het ontwerp voor de droogmaking van de Lauwerzee, waarvan sprake is in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer van de Staten-Generaal, is reeds aangevangen. Op spoedige behandeling der zaak, voor zooveel deze van het Rijk afhankelijk is, zal worden gelet.

Drooglegging Friesche Wadden. Zooals in de hiervoor aangehaalde Memorie van Antwoord is medegedeeld, is een onderzoek omtrent de hier bedoelde zaak door den ondergeteekende ter hand genomen. Eenige bepaalde mededeeling kan door hem, vóórdat dit onderzoek is afgelopen, niet worden gedaan.

Eiland Rottum. Zooals kan blijken uit de gedrukte verslagen over de openbare werken, laatstelijk uit het verslag over 1900 (blz. 192), worden steeds maatregelen genomen, niet alleen tegen verstuiving en afslag, maar ook tot uitbreiding van het eiland Rottum en van de bewesten daarvan liggende Rottumerplaat, door het plaatsen van rijsschermen met stroobepoting en helmbeplanting.

In 1901 is daarvoor pl. m. f 1800 besteed en ook in de voor 1902 uitgetrokken som is daarvoor een bedrag begrepen.

Dat het eiland toch aan de westzijde afneemt is te wijten aan stroomschuring van de diepe geul „het Schild”. Alleen door zeer kostbare onderzeesche werken zou deze afnemning zijn tegen te gaan.

Vooralsnog wordt dit niet noodig geacht, omdat het eiland zelf en de westelijk daarvan liggende Rottumerplaat aan de oostzijde aanwinnen tengevolge van de genomen maatregelen en aldus eene bescherming voor de Groningsche kust blijft bestaan.

Waterweg van Dordrecht naar Zee. Aan de mededeeling in de

Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer omtrent het IXde hoofdstuk dezer ontwerp-begroting gedaan, ten aanzien van het onderzoek betreffende de verbetering van den waterweg van Dordrecht naar Zee, kan ondergeteekende op dit oogenblik niets toevoegen. Waar dat onderzoek, gelijk in die Memorie is medegedeeld, geruimen tijd zal kunnen vorderen, mag het ontijdig worden geacht om thans over de wijze van verbetering en de daarmede in verband staande defensiebelangen, in gedachtenwisseling te treden. Eerst als het onderzoek is afgelopen, zal nader met het Departement van Oorlog dienaangaande overleg zijn te plegen.

Wedden van wegwerkers. Onder opmerking dat uit den aard der zaak de jaarwedden der wegwerkers, evenals die van alle andere handwerklieden, verband behooren te houden met den uiteenloopenden loonstandaard in de verschillende deelen des lands, verklaart ondergeteekende zich gaarne bereid, telkens wanneer mocht blijken dat zich gevallen voordoen, als in het Voorloopig Verslag bedoeld, te doen onderzoeken of meer regelmaat ware te verkrijgen.

Aardappelengat. Het zou voorbarig zijn om nu reeds een oordeel uit te spreken over de mogelijkheid van een zoodanig blijvend beteren toestand van het Aardappelengat, dat tengevolge daarvan de verbetering van den waterweg van Dordrecht naar Zee, langs het Hellegat, achterwege zou kunnen blijven.

Op dit oogenblik, nu de geul in zuidelijke richting loopt, is de toestand gunstig te noemen. Het is echter niet uitgesloten, dat het vaarwater binnen enkele jaren weer noordelijk zal opschuiven en dan kunnen op nieuw minder gunstige toestanden intreden. Wellicht zal echter het onderzoek, dat volgens de Memorie van Toelichting tot dit wetsontwerp, sub art. 34, is aanhangig gemaakt, aantonen, dat door het baggeren van een geul van voldoende diepte (50 d. M. onder L. W.) in het Haringvliet, in het verlengde van het Slijkgat, een meer blijvend gunstige toestand kan worden verkregen. De geul in het Aardappelengat zou dan kunnen worden verlaten.

Verlegging van den Maasmond. In het besluit der Staten van Noord-Brabant van 15 Juli 1880, n° 6, houdende toekenning van een subsidie van één miljoen gulden ten behoeve van de werken tot verlegging van den Maasmond, is o. a. bedongen, dat de nieuwe rivier niet zal worden geopend, vóór dat eenige, met name genoemde, werken zullen zijn voltooid. Die werken zijn thans deels voltooid, deels in uitvoering of in vergevorderden staat van voorbereiding. Uit den aard der zaak zal aan het gemaakte beding de hand worden gehouden. Mocht nochtans door de Staten van Noord-Brabant de wensch te kennen worden gegeven, dat de rivier reeds vóór de voltooiing der bedoelde werken zal worden geopend, zoo zou aan de verwezenlijking van dit denkbeeld de medewerking der Regeering verzekerd zijn.

Dollardslib. De ondergeteekende kan niet inzien, dat het wenschelijk ware deze opslagplaatsen zoodanig in te richten, dat de slib aldaar in een meer droogen toestand zou geraken.

Dit toch zou met zich brengen, dat de slib gedurende geruimen tijd op die opslagplaatsen zou moeten blijven liggen, waardoor voor andere belanghebbenden de gelegenheid om slib op diezelfde losplaats aan te voeren, zou worden bemoeilijkt.

In bijzondere gevallen zal de belanghebbende evenwel kunnen trachten, zich daarover met de betrokken spoorwegmaatschappij te verstaan.

Merwedekanaal. De ondergeteekende heeft gemeend de intrekking van het wetsontwerp in het Voorloopig Verslag bedoeld te moeten bevorderen, ten einde, ook in verband met de daartegen door de Tweede Kamer ingebrachte bezwaren, zich door eigen onderzoek te vergewissen of het doel, met dit wetsontwerp beoogd, niet langs minlijken weg zou zijn te bereiken. Dit onderzoek is nog niet ten einde gebracht. In dit stadium der zaak meent de ondergeteekende zich te mogen onthouden van de beoordeeling van de door Utrecht geopperde bezwaren, alsook van hetgeen zou moeten worden gedaan ingeval de beschikking over de sluis niet langs minlijken weg zou kunnen worden verkregen.

Kanaal van de Zuid-Willemsvaart naar den Amer. De meening van de leden, die een ernstig onderzoek in deze aangelegenheid noodig achten, wordt, uit den aard der zaak, door ondergeteekende gedeeld. Moge er eenige teleurstelling in gelegen zijn dat, wegens dit onderzoek, door den ambtsvoorganger van den ondergeteekende uitgelokt, de aanleg van het kanaal niet zoo spoedig zal kunnen aanvangen, als wel door belanghebbenden wordt gewenscht, daartegenover staat dat bij uitvoering van het aanvankelijk opgemaakte plan veel bedenkelijker teleurstelling niet achterwege zou zijn gebleven.

Het onderzoek zal echter zooveel mogelijk worden bespoedigd.

Brug over de Gouwe. Spoedige totstandkoming van de verbetering van deze brug zal zooveel mogelijk worden bevorderd.

Havenwerken te Terneuzen. Bij de behandeling van het ontwerp der wet van 29 Januari 1897 (*Staatsblad* n° 62), tot goedkeuring van de overeenkomst met België, betreffende de verbetering van het kanaal Gent-Terneuzen, in de Tweede Kamer van de Staten-Generaal, werd in de zitting van 13 November 1896 (*Handelingen* Tweede Kamer, bladz. 124), door den toenmaligen Minister van Buitenlandsche Zaken, naar aanleiding van opmerkingen als thans in dit Voorloopig Verslag voorkomen, als zijne meening te kennen gegeven: „Nederland is niet bevoegd te weigeren op het voorstel tot het maken van eene sluis in beginsel in te gaan, wegens belangen en overwegingen die met het het kanaal middel- of onmiddellijk niet in het minste verband staan.”

Het komt ondergeteekende voor dat dit standpunt juist is.

Meppelerdiep. Naar aanleiding van den aandrang van enkele leden om de oprichting van een stoomgemaal te Zwartsluis, ter tegemoetkoming aan de bezwaren in zake de afwatering van het Meppelerdiep, zoo mogelijk spoedig ter hand te nemen, zij opgemerkt, dat het initiatief daartoe niet van Regeeringswege kan worden genomen, aangezien de noodige werken tot bevordering van den waterafvoer van wege de betrokken provinciën zullen behooren te worden uitgevoerd en er alleen sprake zou kunnen zijn van het verleenen van eene Rijksbijdrage in de aanlegkosten.

Drentsche Hoofdvart. De noodige spoed wordt in zake de verbetering van de Drentsche Hoofdvart betracht. Een onderzoek is gelast omtrent de wijze van verbetering. Bij de begroting voor 1903, indien niet reeds vroeger, zal vermoedelijk worden voorgesteld eene verruiming van de Drentsche Hoofdvart, zoo mogelijk tot eene doorgaande bodembreedte van 8 M. en een bodemdijpte van 2.50 M. — K.P., waarbij, indien eene vaartsnelheid van niet meer dan 100 M. in de minuut wordt toegelaten, eene verdediging van de oevers met rijpsakwerk voldoende zou zijn. Hierdoor zouden de kosten, die bij toelating van een grootere vaartsnelheid pl. m. een miljoen gulden zouden bedragen, belangrijk kunnen worden vermindert.

Rijksweg te Utrecht. Zooals in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal is medegedeeld, werd in 1892 het wegvak van de Catharijnebrug tot nabij het Merwedekanaal in beheer en onderhoud overgedragen aan de gemeente Utrecht. Voorstellen tot verbetering van den weg, bijv. door den aanleg van een tunnel, behooren dus allereerst van het gemeentebestuur uit te gaan.

Kanaal naar de Weerdingerveen. De ondergeteekende is reeds ter voldoening aan zijne toezegging in de Tweede Kamer, met de kanaalmaatschappij in nader overleg getreden.

Eene spoedige oplossing der zaak zal gaarne dezerzijds worden bevorderd. De ondergeteekende zou echter zijne medewerking niet kunnen verleenen aan het denkbeeld om den Staat met de geheele kosten van de bedoelde spoorwegbrug te belasten.

Intrekking van wetsontwerp n° 8, zitting 1900—1901. De indiening van een wetsontwerp waardoor in de bezwaren met betrekking tot het rijden met motorrijtuigen kan worden voorzien, wordt voorbereid.

Eindversl. der Comm. van Rapp. over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk IX der Staatsbegroting voor 1902. (2)

en tegenstanders van Staatsexploitatie der spoorwegen is door den ondergeteekende met belangstelling kennis genomen. Na hetgeen echter te dezer zake in de Tweede Kamer zijnerzijds werd in het midden gebracht, meent hij zich van verdere beschouwingen te mogen onthouden. Immers wordt thans door hem afgewacht het tweede gedeelte van het rapport der commissie door zijnen ambtsvoorganger in het leven geroepen, waarin het antwoord wordt tegemoet gezien op de vraag, door welke regeling, met behoud van het stelsel van particuliere exploitatie, de gebreken aan de tegenwoordige regeling klevende zouden kunnen worden weggenomen.

Electrische spoorwegmaatschappijen, spoorweg Amsterdam—Leiden en verbindingen met de Haarlemmermeer. De ondergeteekende vertrouwt dat het overleg, dat thans plaats heeft over de ingediende gewijzigde plannen der beide Electrische Spoorwegmaatschappijen, tot zoodanig resultaat zal leiden, dat de verkeersbelangen, ten behoeve waarvan die maatschappijen werden opgericht, zoo goed mogelijk zullen worden gediend.

Ingeval de door de Nederlandsche Electrische Spoorwegmaatschappij voorgestelde wijziging van de richting van den locaal-spoorweg Amsterdam—Haarlem mocht worden goedgekeurd, zou het verband tusschen dien spoorweg en de ontworpen tramwegen in de Haarlemmermeer worden verbroken. Deze tramwegen zijn nu echter door haar in verband gebracht met de concessie-aanvraag van de Nederlandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij voor een hoofdspoorweg van Amsterdam naar Leiden. Derhalve zou deze aanvraag, waartegen bij den ambtsvoorganger van den ondergeteekende aanvankelijk bezwaar bestond, nader zijn te overwegen.

Art. 115 Algemeen reglement voor den dienst op de spoorw.gen. Ten opzichte van het personeel van den veerdienst Enkhuizen—Stavoren zijn enkele klachten vernomen over den langdurigen diensttijd, welke in sommige gevallen van een deel van dat personeel, nl. van de bemanning van de goederenpont, gevorderd is geworden. Slechts op enkele dagen van groote drukte zijn lange diensttijden voorgekomen en het mag worden verwacht, dat door de indienststelling van een tweede stoompont de aanleiding tot het doen van drie reizen per dag met een der ponten zal blijken te zijn vervallen.

Intusschen maakt het nog een punt van overweging uit of het wenschelijk is het reglement voor den veerdienst, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 12 October 1886, n°. 17 (Verzameling van wetten, besluiten, enz. betreffende de spoorwegen, 1886, bladz. 327) aan te vullen met eene bepaling, waardoor de diensttijd van het personeel van den veerdienst binnen redelijke grenzen zal worden beperkt.

Op de regeling van de pensionneering van personeel in dienst bij den ondernemer, die voor de Nederlandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij den veerdienst exploiteert, kan door de Regeering bezwaarlijk invloed worden uitgeoefend.

Zondagsrust. In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer heeft de ondergeteekende mededeeling gedaan van zijn voornemen om de beperking van den Zondagsdienst der personentreinen opnieuw in studie te doen nemen. Thans is reeds aan den Raad van Toezicht op de Spoorwegdiensten opdracht gegeven, in overleg met het bestuur der Posterijen en met bestuurders der betrokken spoorwegondernemingen zulk eene beperkte Zondagsdienstregeling voor te bereiden, waarmede, zoo zij uitvoerbaar blijkt, tijdens den winterdienst 1902/1903 eene proef zou kunnen genomen worden.

Verbinding Roodeschool—Groningen. Naar aanleiding van de klacht over de emplacementen op de lijn Sauwerd—Roodeschool zal een onderzoek worden ingesteld. Indien blijkt, dat zij inderdaad te bekrompen zijn voor het tegenwoordig goederenverkeer, zal de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen worden uitgenoodigd voorstellen tot uitbreiding van die stations in te zenden.

Dubbel spoor Tilburg—'s Hertogenbosch. De behoefte aan het leggen van dubbel spoor doet zich niet in de eerste plaats gevoelen voor de lijn Tilburg—'s Hertogenbosch. Er zijn andere

lijnen die drukker bereden worden en dus eerder in aanmerking komen om eerlang van dubbel spoor te worden voorzien.

Verkeer tusschen Zwolle en Groningen. Het te laat aankomen van treinen is niet zoozeer het gevolg van het ontbreken van dubbel spoor op deze lijn als wel op de lijn Zwolle—Amersfoort van den Nederlandschen Centraalspoorweg, waarop dikwijls treinvertragingen ontstaan, ten gevolge van drukverkeer. Door het leggen van dubbel spoor op laatstgenoemde lijn, waarmede spoedig een begin zal worden gemaakt, zal in dien toestand stellig verbetering worden gebracht.

Dat onregelmatigheid in den loop der treinen meermalen ontstaat door vertragingen in het buitenland en ook doordat sommige stationsempacementen te bekrompen zijn geworden bij de toegenomen uitbreiding van het aantal treinen, kan als juist worden erkend.

Materieel. Naar aanleiding van de klacht over de rijtuigen op de locaalspoorwegen Sittard—Herzogenrath en Roodeschool—Groningen, zal door den Raad van Toezicht op de Spoorwegdiensten een onderzoek worden ingesteld.

Westelijke viaduct te Amsterdam. Het ligt niet in de bedoeling om de voorziening van de westelijke viaduct te Amsterdam nog lang uit te stellen.

Er is echter voor het oogenblik geen gevaar voor het kunstwerk te duchten, zooals blijkt uit de resultaten van de nauwkeurige waarnemingen, die periodiek door de ingenieurs van het Rijkstoezicht, in overleg met hoofdamttenaren van de Nederlandsche IJzeren spoorweg-maatschappij worden verricht.

IVde AFDEELING.

Reorganisatie van de kamers van koophandel. In België werden bij de wet van 11 Juni 1875 de kamers van koophandel opgeheven en ontbreekt sedert eene wettelijke organisatie dier instellingen. Tal van handelsverenigingen zijn echter na 1875 ontstaan, die, onafhankelijk van de Regeering, zich de behartiging van de belangen van handel en industrie ten doel stellen.

De ondergeteekende meent dat navolging van het Belgische voorbeeld voor ons land geen aanbeveling zou verdienen. Daardoor zouden noch bevredigd worden diegenen die op het toekennen van ruime wettelijke bevoegdheden aan de tegenwoordige Kamers aandringen, noch zij die de tegenwoordige organisatie voor ons land passend achten. Bovendien staat de tegenwoordige regeling geenszins het vormen van geheel onafhankelijke vereenigingen in den weg en er zijn dan ook naast de Kamers van Koophandel en Fabrieken gaandeweg tal van maatschappijen en vereenigingen gesticht, wier nuttige werkzaamheden in het belang van handel en nijverheid, ook door de Regeering worden op prijs gesteld.

Mijnwezen.

Mijnen. De ondergeteekende zal gaarne bevorderen, dat bij het aanschaffen van hout voor de Staatsmijnen zooveel mogelijk met de belangen van onze eigen boschcultuur wordt rekening gehouden.

Mijnraad. De ondergeteekende is op goede gronden overtuigd dat het mogelijk zal zijn om, ook zonder dat salaris wordt toegekend, geschikte personen als leden voor den Mijnraad te vinden.

Jaarwedden van het personeel. Tegen opdrijving van de jaarwedden van het personeel zal zooveel mogelijk worden gewaakt. Te dezer zake zij verder verwezen naar het schriftelijk door den ondergeteekende aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal gegeven antwoord (Memorie van Antwoord blz. 37), waar hij er op heeft gewezen, dat de Staat, wanneer hij een commercieel of industrieel bedrijf gaat uitoefenen, met betrekking tot het aan zich verbinden van de beste krachten, in eene andere positie verkeert dan bij het in dienst nemen van personeel voor de gewone takken van Staatsdienst.

Mijnbouwkundige opsporingen. Het brengen van een post op de begroting voor het doen van mijnbouwkundige opsporingen, is mede het gevolg van den, zoowel in de Tweede als in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, bij de behandeling van het wetsontwerp betreffende de exploitatie van Staatswege van steenkolenmijnen in Limburg, schriftelijk uitgesproken wensch dat van Regeeringswege een nader onderzoek naar den steenkolenrijkdom van ons land zou worden ingesteld.

De ondergeteekende meent dat dit onderzoek kan plaats hebben zonder dat daardoor wordt vooruitgelopen op de beslissing hoe de eventueel aangetroffen kolenbeddingen zullen worden geëxploiteerd. Nauwkeuriger kennis omtrent den kolenrijkdom van ons land is van groot belang, ook bij de beoordeeling van de vraag, of al dan niet concessies aan particulieren zullen worden uitgegeven. Die kennis nu zal het best verkregen worden wanneer een systematisch onderzoek wordt ingesteld, hetgeen alleen te verwachten is wanneer dit van Regeeringswege wordt ter hand genomen.

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer is er op gewezen, dat met de uitgetrokken som van f 15 000 niet zal kunnen worden voorzien in het onderzoek in vollen omvang, doch dat dit in hoofdzaak zal moeten strekken tot voorbereiding van het geheele exploratieplan. Daarbij zal tevens nauwgezet worden overwogen of het eigenlijke boren in eigen beheer, dan wel op vast accoord door particulieren zal geschieden.

Scheepvaart.

Reorganisatie van den Raad van Tucht. De taak van den Raad van Tucht is minder ruim dan in het Verslag is aangegeven. Niet het constateeren van de oorzaken van zeerampen behoort tot zijnen werkkring, maar slechts het onderzoek of in zekere gevallen een schipbreuk, stranding, verlating van een schip of eenige zeeramp, die den dood van een mensch ten gevolge heeft door eenige daad of nalatigheid van den gezagvoerder, stuurman of machinist is veroorzaakt. De Raad heeft in geval van aanvaring niet te beslissen aan welke zijde de schuld is, maar alleen, of de hem bij het onderzoek gebleken handelingen van den aangeklaagde van dien aard zijn geweest, dat hem verder de bevoegdheid om op een Nederlandsch schip als gezaghebbende dienst te doen, als disciplinaire straf, voor eenigen tijd moet worden ontnomen. Dit onderzoek staat geheel op zich zelf en is onafhankelijk van soortgelijk onderzoek in een ander land met betrekking tot hetzelfde feit, maar ten aanzien van een ander persoon, namelijk den vreemden gezaghebbende, ingesteld. De mogelijkheid van tweemaal uitspraak bestaat derhalve, maar de ondergeteekende kan, omdat zij verschillende personen betreft, niet inzien dat dit tot bezwaar aanleiding geeft.

Vde AFDEELING.

Agrarische wetgeving. Zooals de ondergeteekende mededeelde in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het IXde Hoofdstuk der Staatsbegroting voor het loopende dienstjaar (bladz. 40), zal, naar zijne meening, dit onderwerp eerst kunnen worden ter hand genomen na de totstandkoming der landbouwvertegenwoordiging.

Jachtwet. Ofschoon eene algeheele wijziging der jachtwet den ondergeteekende vooralsnog niet noodzakelijk voorkomt, wil hij evenmin ontkennen, dat het wellicht wenschelijk kan worden geacht sommige harer voorschriften te herzien of aan te vullen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen geschieden ten einde het gebruik van den zoogenaamden lichtbak bij het jagen tegen te gaan, omtrent welke aangelegenheid thans overleg wordt gepleegd tusschen het Departement van den ondergeteekende en dat van Justitie, en eveneens met het doel den landbouw op meer afdoende wijze te vrijwaren tegen de nadeelen, voortspruitende uit te groote vermenigvuldiging van wild en schadelijk gedierte. De ten deze in buitenlandsche wetgevingen voorkomende bepalingen en met name die van de Pruisische Wildschadewet van 11 Juli 1891 en van de Belgische wet van 4 April 1900 tot wijzi-

ging van die van 28 Februari 1882, worden met het oog daarop door den ondergeteekende overwogen.

In het gevoelen van die leden, welke de in de Jachtwet opgenomen straffen te licht achten, kan hij niet deelen. Indien bedoeld wordt dat de rechter te lichte straffen toepast, zoo geldt de grief minder de Jachtwet dan de Strafwet. Overigens veroorlooft hij zich te verwijzen naar hetgeen in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van het IVde Hoofdstuk der Staatsbegroting voor het loopende dienstjaar (bladz. 5) over eene wijziging van het strafminimum in sommige onzer wetten werd in het midden gebracht.

Naar aanleiding voorts van de opmerking, dat tengevolge van een niet juist verband tusschen de Jachtwet en de Wapenwet, het mogelijk zoude zijn, dat particuliere jachttopzieners, wanneer zij zich op den openbaren weg begeven, bekeurd zouden worden, merkt de ondergeteekende op, dat dit alleen dan zoude kunnen gebeuren, als aan bedoelde opzieners geene commissie voor onbezoldigd Rijksveldwachter is uitgereikt. Immers alleen in dat geval maken zij geen deel uit van de rijkspolitie en zoude mitsdien art. 1 van de tweede der bovengenoemde wetten op hen van toepassing zijn. Bij de bovenbedoelde herziening van enkele bepalingen der Jachtwet zal ook aan dit punt de aandacht zijn te wijden.

Bescherming van nuttige vogels. De zienswijze komt den ondergeteekende juist voor dat het aanbeveling verdient bij het beramen van maatregelen tot bescherming van nuttige vogels, zooveel mogelijk in overeenstemming te handelen met de maatregelen welke te dien aanzien in het buitenland genomen zijn.

Over 1899, het laatste jaar waarover opgaven ten dienste staan, werden 89 veroordeelingen uitgesproken, met betrekking tot overtredingen der vogelenwet.

Vertegenwoordiging van den landbouw. Het was den ondergeteekende aangenaam te vernemen, dat het voornemen van de Regeering om de vertegenwoordiging van den landbouw bij de wet te regelen, bij verschillende leden instemming mocht verwerven. Bij de overweging van deze regeling is het hem aanstonds noodig voorgekomen ernstig na te gaan in hoeverre daarbij aansluiting zou kunnen worden verkregen aan uit eigen initiatief van belanghebbenden ontstane organisatiën in het belang van den landbouw.

De ondergeteekende hoopt eerlang over de noodige gegevens voor dit onderzoek te kunnen beschikken.

Pachtcommissiën. Uit hetgeen door den ondergeteekende in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer (bladz. 42) werd opgemerkt, is af te leiden dat het door hem niet weder indienen van het wetsontwerp tot het subsidiëren der pachtcommissiën niet moet worden opgevat als een uiting van het gevoelen, dat pachtcommissiën onder geen omstandigheden nuttig zouden kunnen werken.

Ondersteuning der varkensfokkerij. Onder mededeeling, dat geldelijke steun tot verbetering van het varkensras bereids eenige malen voor twee provinciën, waar zulks door de landbouwmaatschappijen verzoekt werd, van Rijksweg verleend is, en dat een adres van gelijke strekking, dezer dagen uit een derde gewest ingekomen, een punt van onderzoek uitmaakt, verklaart de ondergeteekende zich niet ongeneigd om in de bedoelde richting werkzaam te blijven.

Landbouw-tijdschrift. De ondergeteekende is overtuigd zoowel dat dit tijdschrift aan de landbouw-wetenschap bevorderlijk is te achten, als dat het billijk is het aangevraagde hoogere subsidie toe te staan tegenover de bereidverklaring der redactie tot het opnemen van berichten van de Rijkslandbouwproefstations, enz.

Boerenleenbanken. Een algemeen verslag over de boerenleenbanken zal, zoo spoedig mogelijk, worden saamgesteld en openbaar gemaakt.

Rijksveeartsenijsschool. Omtrent reorganisatie van het veeartsenij-

kundig onderwijs kan de ondergeteekende voor het oogenblik nog geene toezegging doen.

Rijkshengstveulendepôt. Met verwijzing naar hetgeen in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Iste Kamer der Staten-Generaal van het VIIIste Hoofdstuk der Staatsbegroting voor het loopende dienstjaar wordt medegedeeld, zij het den ondergeteekende vergund aangaande den aankoop van veulens in het buitenland ten behoeve van het Rijkshengstveulendepôt nog het volgende op te merken.

Door nu en dan eenige veulens in den vreemde aan te koopen (van alle sedert de oprichting van het depôt aangeschafte veulens zijn slechts ongeveer 17,5 pct. uit het buitenland betrokken) wordt volstrekt niet gehandeld in strijd met de van meet af gekoesterde bedoeling om het depôt een leerschool te doen zijn met betrekking tot de opvoeding van het jonge dier en om tevens aan de paardenfokkers in Nederland op min kostbare wijze goed mannelijk fokmateriaal te bezorgen. Trouwens personen, bekend als uitnemende paardenfokkers, hebben steeds krachtig bij de Regeering op aanschaffing in den vreemde aangedrongen.

Heideontginning. In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, heeft de ondergeteekende te kennen gegeven dat, naar zijne meening, voor de toekenning van een subsidie, als hier bedoeld, voorts nog geen aanleiding bestaat. Immers wordt reeds zonder subsidie door vele gemeenten krachtig ontginning van woeste gronden bevorderd. De mogelijkheid van eene latere regeling betreffende den aan gemeenten voor de ontginning van heidegronden te verleenen financieelen steun wordt door deze zienswijze echter niet tegengesproken.

Boteronderzoek. De vrees voor bevordering van knoeierijen, waaraan in het Voorloopig Verslag wordt toegeschreven dat de Rijkslandbouwproefstations niet meer, tenzij dan in rechtszaken, met het onderzoek van botermonsters belast zijn, komt den ondergeteekende niet geheel ongegrond voor. Blijkbaar was zij ook niet vreemd aan de leden hier aan het woord, die een middel aan de hand deden om dit gevaar af te wenden. Met andere leden is de ondergeteekende echter van gevoelen, dat het niet zou aangaan zekere categorieën van boterproducenten uit te sluiten van het onderzoek der Rijkslandbouwproefstations.

Wel mag worden aangenomen dat op den weg der fabriekscontrole het beste remedie ligt tegen bedriegelijke praktijken bij de boterbereiding. Of echter die controle wel van Staatswege zou kunnen worden uitgeoefend en of zij niet doeltreffender zou werken, indien zij uitging van particuliere associaties zooals zich reeds meerdere voor dit doel in ons land hebben gevormd, is eene vraag, welke nadere overweging verdient.

Verplichte keuring van levensmiddelen. Het denkbeeld van verplichte keuring van levensmiddelen komt den ondergeteekende niet aannemelijk voor. Wordt daarmee in de eerste plaats bevordering van onzen exporthandel beoogd, zoo schijnt de beperking van het stelsel tot levensmiddelen niet gerechtvaardigd.

Vide AFDEELING.

Verloren gaan van brieven. Ondanks alle zorg gewijd aan het onderzoek naar de personen, die in aanmerking worden gebracht voor eene betrekking bij den dienst der posterijen en telegraphie, is het naar de ondervinding leert, niet te voorkomen dat daaronder personen zijn, die het in hen gestelde vertrouwen beschamen. Zulke slechte elementen kunnen tijdelijk veel kwaad doen en zelfs den toestand over het algemeen ongunstiger doen schijnen dan die in werkelijkheid is. Toch mag er op gewezen worden dat het aantal vermissingen betrekkelijk zeer gering is. In 1900 werden 1543 der ingekomen klachten wegens vermissing van niet-aangeteekende stukken (brieven, brietkaarten, enz.) bevonden gegrond te zijn, dat is één op ruim honderd duizend verzonden stukken. In 1899 was dit 1744 of bijna één op tachtig duizend verzonden stukken. Er is dan ook zeer bepaald verbetering merkbaar.

Hierbij is in het oog te houden dat zeer zeker een groot gedeelte dier vermissingen niet zijn ontstaan terwijl de stukken zich onder beheer der posterijen bevonden. Velen daarvan zijn óf niet verzonden, óf bij de geadresseerden in het ongereede geraakt.

De ondergeteekende is het echter met de leden der Kamer geheel eens, dat het korps der postbeambten zooveel mogelijk moet worden gezuiverd van onvertrouwde elementen en dat streng toezicht bij voortduring noodzakelijk is.

Postkantoor te Enschede. Bij den aankoop van een perceel is inderdaad gedacht aan een flinke voorziening in den onvoldoenden toestand. Dit perceel toch heeft eene oppervlakte van 5 aren 21 centiaren en grenst aan het tegenwoordige kantoor, zoodat een geheel is verkregen, waarop een gebouw kan worden gesticht, dat voor zeer vele jaren voldoende is.

Postkantoor te Leeuwarden. De belemmering, die in den weg stond aan het maken van een plan voor het postkantoor, is thans opgeruimd. De stichting zal nu met kracht worden aangevangen; het plan is voorloopig vastgesteld; het bestek is in bewerking.

Rijkspostspaarbank. De zaak der invoering hier te lande van zoogenaamde „carnets de rente” of „Staatschuldboekjes” is door den ondergeteekende in studie genomen. Zijn oordeel daaromtrent wenscht hij zich nog voor te behouden.

Rijwielen voor boden. Aan den wensch om de boden, belast met het bezorgen van telegrammen naar plaatsen, waar geen telegraaf- of telefoonkantoor is gevestigd, van rijwielen te voorzien, kan redelijkerwijze niet worden voldaan. Aan alle telegraafkantoren rijwielen te verschaffen, zou een zeer kostbare zaak zijn en schijnt vooralsnog niet vereischt. Op 70 telegraafkantoren zijn reeds rijwielen in gebruik, en op die plaatsen waar de omstandigheden het toelaten en een goed wielrijder beschikbaar is, zal bij de bodebezorging ook van het rijwiel gebruik gemaakt kunnen worden.

Wat betreft de bezorging van telegrammen door telefoonkantoren, deze geschiedt vanwege de gemeenten (Koninklijk besluit 12 October 1899, *Staatsblad* n°. 217, gewijzigd bij Koninklijk besluit van 24 Juni 1901 *Staatsblad* n°. 169).

*De Minister van Waterstaat,
Handel en Nijverheid,*

DE MAREZ OIJENS.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 25 Januari 1902.

VAN NIEROP.

VAN ALPHEN.

MEINESZ.

'T HOOFT.

SCHIMMELPENNINCK VAN DER OIJEN.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over het ontwerp van wet tot vaststelling van hoofdstuk X der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1902. (2)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontrangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Aangenaam was het den ondergeteekende te ervaren, dat verschillende leden instemming betuigden met het denkbeeld